

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmine“ eel nõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Käesoleva eelnõuga muudetakse kolme Vabariigi Valitsuse määrust, mis on seotud Riigikogus 17. juuni 2026. a vastuvõetud Kaitseväge korralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (898 SE) eelnõus tehtavate muudatustega (edaspidi *seaduseelnõu*). Muudetavad Vabariigi Valitsuse määrused on järgmised:

- Vabariigi Valitsuse 19. mai 2004. a määrus nr 194 „Laevade ja väikelaevade sisemerre, sadamatesse ning piiriveekogude Eestile kuuluvatesse vetesse sisenemise ja neist väljumise kord“;
- Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2001. a määrus nr 237 „Välisriigi laevale laevaloa taotlemise ja andmise kord“;
- Vabariigi Valitsuse 27. mai 2022. a määrus nr 59 „Enne 2011. aasta 1. jaanuari soetatud politseiasutuse laeva side- ja navigatsioonivahenditega seadistamise ja varustamise nõuded“.

Seaduseelnõuga riigipiiri seaduse § 14 lõike 1 punkti 6 kehtetuks tunnistamise tõttu on vaja teha asjakohane muudatus ka Vabariigi Valitsuse 19. mai 2004. aasta määruse nr 194 „Laevade ja väikelaevade sisemerre, sadamatesse ning piiriveekogude Eestile kuuluvatesse vetesse sisenemise ja neist väljumise kord“ § 3 lõikes 1, jättes nende erandite loetelust, millal välisriigi tsiviillaev võib sisemere läbida, sinna siseneda või sealt väljuda, punkerdamise. See tähendab, et alates eelnõu jõustumisest ei või välisriigi tsiviillaev sisemerd läbida, sinna siseneda või sealt väljuda punkerdamiseks ilma Kaitseväge nõusolekuta.

Seaduseelnõus teatud ülesandeid täitvatele riigilaevadele mitmekordse loa andmise võimaluse andmise tõttu on vaja asjakohane muudatus teha ka Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2001. aasta määruse nr 237 „Välisriigi laevale laevaloa taotlemise ja andmise kord“ § 3 lõikes 2, lisades mitmekordse loa saajate hulka seaduseelnõus nimetatud riigilaevad. Mitmekordse laevaloa taotlemist lihtsustatakse Euroopa Liidu ja Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriikide piirivalvelaevadele ning jäämurdetöid tegevatele laevadele.

Vabariigi Valitsuse 27. mai 2022. a määrus nr 59 „Enne 2011. aasta 1. jaanuari soetatud politseiasutuse laeva side- ja navigatsioonivahenditega seadistamise ja varustamise nõuded“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/128052022001>) tunnistatakse kehtetuks volitusnormi (MSOS § 19 lõige 7) kehtetuks tunnistamise tõttu.

Käesoleva eelnõuga kavandatavate muudatuste tõttu ettevõtjate halduskoormus seoses sellega, et punkerdamise eesmärgil sisemerre sisenemiseks on vaja saada Kaitseväge luba, ei kasva. Loa saamise nõue on kehtivas õiguses sätestatud Vabariigi Valitsuse 25. juuni 2020. a määruse nr 51 „Merel, Narva jõel ja Peipsi järvel ohtlike ning kahjulike ainete käitlemise kord ja nimistu ohtlikest ainetest, mida ei ole lubatud sisemerel transiidina vedada“ § 6 lõikes 3, mille kohaselt on vaja käitlemiseks, sealhulgas punkerdamiseks, Kaitseväge luba.

Välisriigi tsiviillaeva sisemere läbimiseks, sinna sisenemiseks või sealt väljumiseks punkerdamise eesmärgil loa küsimise kohustus annab parema ülevaate, millised laevad meie

rannikule lähenevad ning ühtlasi annab see võimaluse julgeolekuhinnangust lähtuvalt loobuda selle loa andmisest ning tagada seeläbi parem riigi julgeolek.

Mitmekordse laevaloa taotlemise lihtsustamine aitab vähendada nii halduskoormust kui ka riigiasutuste töökoormust, sest menetletavate lubade hulk väheneb.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeeriumi kaitsevalmiduse osakond (kvo@kaitseministeerium.ee) koostöös Kaitseväega. Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Kaitseministeeriumi õigusosakonna ametnik (oigusloome@kaitseministeerium.ee). Eelnõule tehakse keeletoimetus enne eelnõu esitamist Vabariigi Valitsuse istungile.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1. Vabariigi Valitsuse 19. mai 2004. a määruse nr 194 „Laevade ja väikelaevade sisemerre, sadamatesse ning piiriveekogude Eestile kuuluvatesse vetesse sisenemise ja neist väljumise kord“ (edaspidi *määrus nr 194*) § 3 lõike 1 punktis 4 sätestatud õigus siseneda sisemerre või piiriveekogu Eestile kuuluvatesse vetesse punkerdamise eesmärgil tunnistatakse kehtetuks. Määruse nr 194 muudatus on seotud RiPS § 14 lõike 1 punkti 6 muudatusega, milles oli sätestatud, et välisriigi tsiviillaev võib sisemere läbida, sinna siseneda või sealt väljuda punkerdamiseks; ning sama paragrahvi lõikes 1¹ oli sätestatud, et lõikes 1 nimetatata juhtudel võib välisriigi tsiviillaev sisemere läbida, sinna siseneda või sealt väljuda Kaitseväe nõusolekul. See tähendab, et enne seaduseelnõu muudatuse jõustumist kehtiva seaduse sõnastuse järgi ei pidanud laev küsima nõusolekut sisemerre sisenemiseks punkerdamise eesmärgil. Samas aga Vabariigi Valitsuse 25. juuni 2020. a määruse nr 51 „Merel, Narva jõel ja Peipsi järvel ohtlike ning kahjulike ainete käitlemise kord ja nimistu ohtlikest ainetest, mida ei ole lubatud sisemerel transiidina vedada“ § 6 lõike 3 kohaselt peab Kaitsevält punkerdamiseks loa küsima – need erinevad normid tekitasid õigusselgusetust, justkui võiks välisriigi laev siseneda sisemerre punkerdamiseks ilma vastava loata.

Kuna punkerdamiseks on nagunii kehtiva õiguse kohaselt vaja Kaitseväe luba, siis võetakse punkerdamine välja nende tegevuste hulgast, milleks välisriigi tsiviillaev ei pea saama Kaitsevält nõusolekut, et sisemerd läbida, sinna siseneda või sealt väljuda.

Eelnõu § 2. Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2001. a määruse nr 237 „Välisriigi laevale laevaloa taotlemise ja andmise kord“ muutmise tulemusena lihtsustub laevaloa taotlemine Eestiga koostööd tegevate Euroopa Liidu liikmesriikidele (edaspidi *EL*) ja Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi *EMP*) lepinguriikidele kuuluvate laevade jaoks. Näiteks Norra piirivalvelaevad või jäämurdetöid tegevad Soome ja Norra laevad. Nimelt võimaldatakse EL-i liikmesriigi ja EMP lepinguriigi laevale, mis täidab ranniku- ja piirivalvefunktsiooni või teeb jäämurdetöid, anda mitmekordne laevaluba. Kehtiva korra järgi ei ole Välisministeeriumil võimalik väljastada mitmekordset luba ja seetõttu peavad nimetatud laevad iga kord taotlema uue laevaloa. Kui eelnõukohane säte jõustub, võib EL liikmesriik või EMP lepinguriik taotleda nendele laevadele niinimetatud aastase laevaloa, mis vähendab muu hulgas Välisministeeriumi, EL-i liikmesriigi ja EMP lepinguriigi töökoormust, samuti nende asutuste töökoormust, kes loataotlusi kooskõlastavad, nagu näiteks Kaitseministeerium.

RiPS § 14¹ lõikes 1 sätestatud laevalube väljastatakse ka muudele laevadele, kuid nende puhul jäetakse kehtima kohustus taotleda uus laevaluba iga kord, kui nad Eesti sisemerre sisenevad. Kuna laeva lastiks võivad olla tuumaseade või -relv või radioaktiivsed jäätmed, on oht ja risk üsna suured, mistõttu tuleb ette teada, kui selline laev soovib Eesti sisemerre ja tõenäoliselt ka

sadamasse tulla, et olla valmis võimalikeks õnnetusteks. Praktika on näidanud, et muid riigilaevu soovib sisemerre tulla harva, mistõttu puudub ka vajadus väljastada nendele mitmekordseid laevalubasid.

Eelnõu § 3. Vabariigi Valitsuse 27. mai 2022. a määrus nr 59 „Enne 2011. aasta 1. jaanuari soetatud politseiasutuse laeva side- ja navigatsioonivahenditega seadistamise ja varustamise nõuded“ tunnistatakse kehtetuks, sest neid laevu, millele see määrus kohalduks, on vaid kaks ning nende suhtes on vajadus kehtestada erandeid ära langenud. Määruses olid kehtestatud nõuded vaid enne 2011. a 1. jaanuari soetatud politseiasutuse laevade side- ja navigatsioonivahenditega seadistamisele ja varustamisele.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu § 1 kehtestamise tulemusel peab välisriigi tsiviillaev sisemere läbimiseks, sisenemiseks või sealt väljumiseks punkerdamise eesmärgil luba küsima – kuna juba kehtiva Vabariigi Valitsuse määruse nr 51 kohaselt luba punkerdamiseks küsitakse, siis see märkimisväärset mõju ettevõtjate halduskoormusele ja asutuste töökoormusele ei avalda.

Eelnõu § 1 rakendamise mõju keskkonnale on eeldatavasti pigem positiivne, sest muudatuse tulemusel on tagatud parem mereolukorrateadlikkus. Punkerdamine on tegevus, mis halbade asjade kokkulangemise, hooletuse või tahtluse tõttu võib põhjustada suure merereostuse. Merekeskkonna kaitse eesmärgil ei tohiks punkerdamine ega laevalt laevale ümberlaadimine olla tegevused, mida võib lubada laevadel ilma sellekohase kontrollita teha – loa küsimisega tagatakse parem mereolukorrateadlikkus.

Eelnõu § 1 rakendamisel on väike positiivne mõju riigi julgeolekule tulenevalt sellest, et on parem ülevaade nendest laevast, mis soovivad siseneda sisemerre. Teisalt on võimalus keelata nendel laevadel sisemerre sisenemine, mida tuginedes julgeolekukaalutlusele Eesti sisemerre lubada ei saa.

Eelnõu §-s 2 kehtestatav mitmekordse laevaloa taotlemise lihtsustamine aitab vähendada nii halduskoormust kui ka riigiasutuste töökoormust. Muudatuse tulemusena lihtsustub laevaloa taotlemine Eestiga koostööd tegevate EL-i liikmesriikidele ja EMP lepinguriikidele kuuluvate laevade, nagu näiteks Norra piirivalvelaevade jaoks, samuti juhul, kui jäämurdetööd tellitakse välisriigist, näiteks Soomest või Norrast. Kuna mitme loa asemel on vaja taotleda aastas üks, väheneb seetõttu ka töökoormus Välisministeeriumis ning Kaitseministeeriumis.

Eelnõu § 2 rakendamise mõju välissuhetele on pigem marginaalne ent positiivne, sest mitmeaastaste laevalubade andmisega väheneb nende riikide, kes neid lube taotleavad, eelkõige näiteks Norra ja Soome, halduskoormus seoses laevaloa taotlemise menetlusega.

Eelnõu §-ga 3 Vabariigi Valitsuse 27. mai 2022. a määruse nr 59 kehtetuks tunnistamine märkimisväärset mõju ei oma.

Määruse rakendamisel ei ole otsest mõju elu- ja looduskeskkonnale, mõju kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele puudub. Määrusel puudub mõju regionaalarengule ning sotsiaalne mõju, sealhulgas demograafiline mõju.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa täiendavaid tulusid, kulusid ega täiendavaid tegevusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse koostöölastamiseks Kliimaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Riigikantseleile, Siseministeeriumile ja Välisministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Kaitsevägele, Politsei- ja Piirivalveametile ning Välisluureametile.